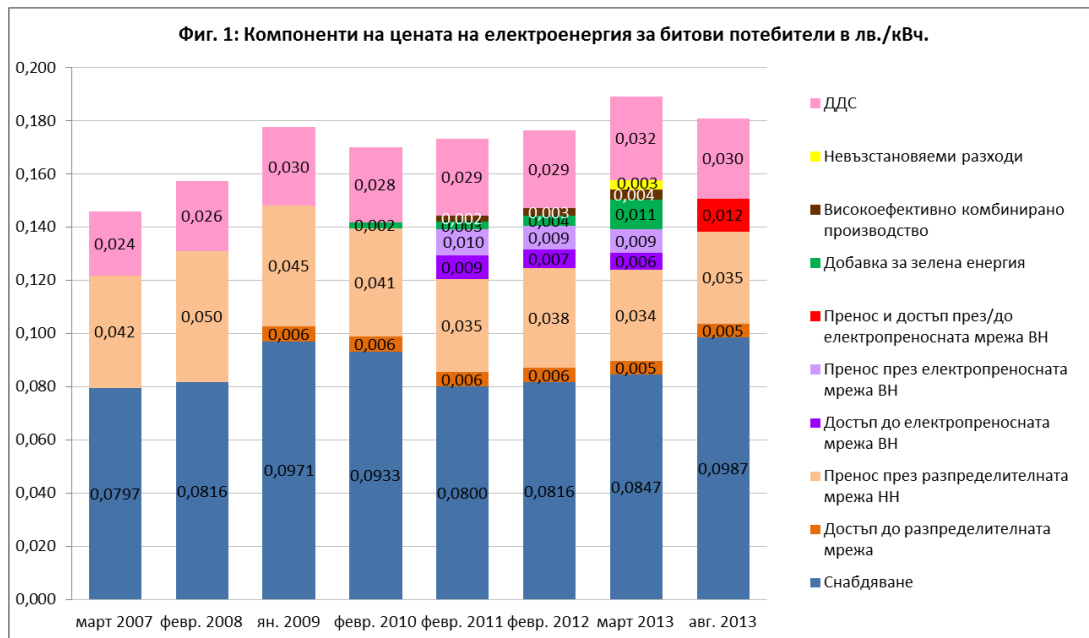

Ще приберем ли „на тъмно“ цените на „светлото“?

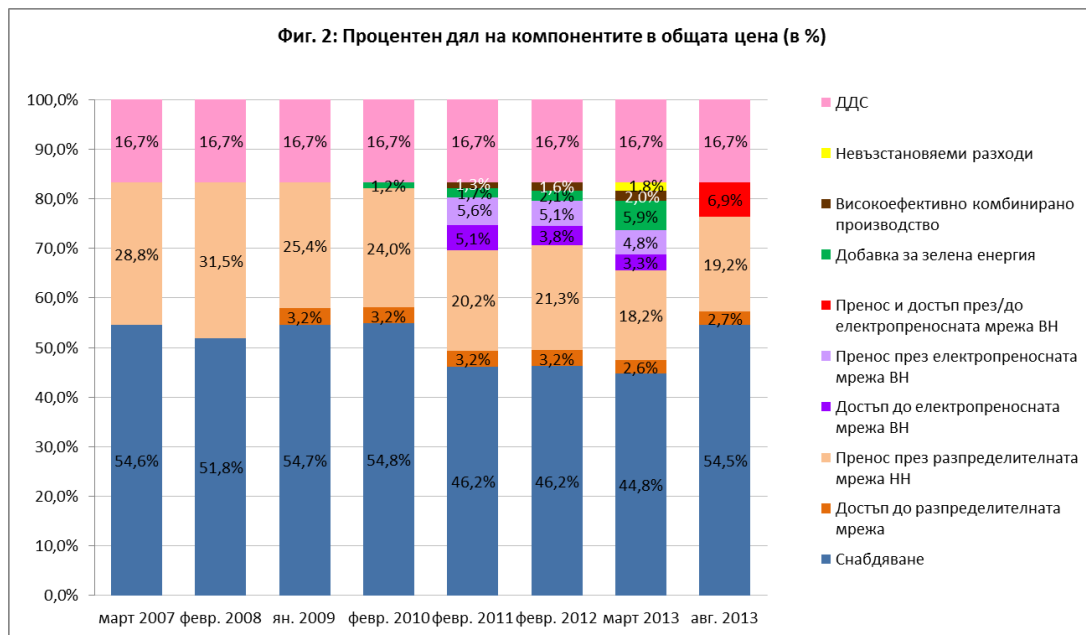
Медийна записка

Намаляването на цената на електроенергията за битови потребители с 5% от 1 август 2013 г. е централна тема на политическите дебати тази есен. Опитът от подобно упражнение през 2010 г. показва, че административно-политическото намаляване на цените не е устойчиво. Акцентът върху крайната цена обаче скрива поредица от важни последствия, които тази промяна води след себе си и които заслужава да се коментират в общественото пространство:

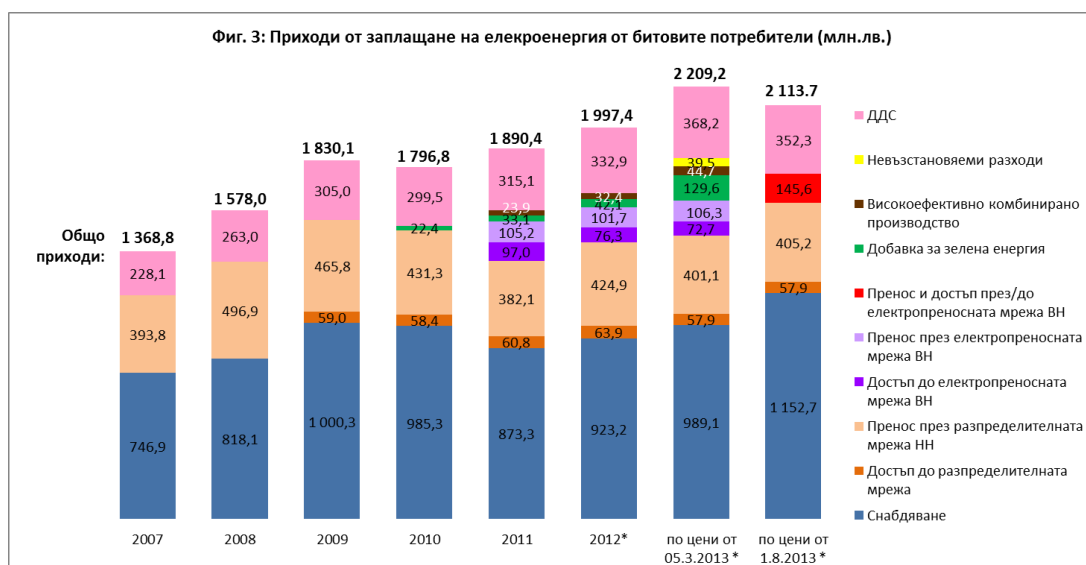
- **Премахването на отделните компоненти на цената от фактурите прави сметката непрозрачна и скрива от потребителите и от обществото важна информация** – какъв е делът от цената, който плащаме за различните източници на електроенергия (Фиг. 1) и какви приходи се генерират от тези плащания за различните производители, преносители и доставчици на електроенергия (Фиг. 2).

Наличието на различни „добавки“ в цената позволи на протестиращите срещу увеличението на сметките през февруари 2013 г. да идентифицират лесно причините за нарастването на крайната цена през миналата година – една трета от увеличението дойде от „зелената“ добавка, една трета от финансирането на договорите за дългосрочно изкупуване на енергия от Марица – Изток 1 и 3, и една трета – за покриване на разходи по инвестиции на НЕК или т.нар. добавка „лошо управление“. Новата методика, която беше предложена от ДКЕВР и влезе в сила в необичайно съкратени срокове от август тази година, премахва от фактурите три от компонентите на цената – „добавка за зелена енергия“, „високоэффективно комбинирано производство“ и „невъзстановяеми разходи“, като ги включва в съществуващия компонент „стойност за снабдяване“, а други два компонента „пренос през“ и „достъп до“ електропреносната мрежа високо напрежение се обединяват.

- Премахването на добавките от фактурата не елиминира субсидиите за трите типа енергия, но позволява по-голяма дискреция на държавните НЕК и ЕСО как да набавят и разпределят средствата за тях.** Например, предишните фактури за потребление позволяваха да се изчисли, че годишната субсидия за “зелена” енергия, която потребителите плащат се е увеличила от 22.4 млн. лв. през 2010 г. на почти 130 млн. през 2013 г. Тази субсидия не изчезва с новите сметки. Но докато преди промяната тя беше видна за потребителите и решенията на ДКЕВР за нейното променяне се отразяваха в посочената във фактурите цена, след промяната това няма да е така. Нещо повече, промяната дава възможност тези субсидии да се осигуряват и от странични източници - като износ на електроенергия, продажби на емисии парникови газове, печалбите на държавните дружества и др., а не от потребителите, което допълнително ще намали прозрачността в енергетиката. Тази ситуация ще позволи на НЕК, ЕСО и ДКЕВР да разпределят постъпващите приходи по собствено усмотрение.

Резултатите за 2012 г. и 2013 г. са изчислени чрез линейна регресия на данните за "крайно енергийно потребление в домакинствата" за периода 2007-2011 г. с източник ЕВРОСТАТ (Inrg_105a), изтеглени на 30.07.2013, последно обновени на 26.06.2013).

- **Скриването на информация от крайните клиенти и от обществото, прави ролята и отговорността на ДКЕВР още по-голяма.** При наличието на традиции на независим и ефективно работещ регулатор, тази възможност не би била тревожна. Но кризата в енергетиката след 2010 г. показва недвусмислено, че регулатора в България е подчинен на изпълнителната власт. Същевременно, представители на изпълнителната власт упражняват и правата на собственик в държавните предприятия от сектора, вкл. в Електроенергийния системен оператор (ЕСО), който управлява националната електроенергийна система и де-факто притежава властта да определя кой производител какво количество електроенергия има право да подаде към енергийната система. Съвместяването на тези функции ще влезе в противоречие с правилата на либерализация на ЕС, които България е възприела и е отворена покана за злоупотреби и корупция. В допълнение, процесът на либерализация на енергийния пазар ще се върне стъпка назад от трудно постигнатото през последните две години, което ще повиши риска от налагане на санкции, вкл. финансови, на България - т.е. на данъкоплатците, за неспазване на формално поетите ангажименти като член на ЕС.

Няма никакво съмнение, че е нужно устойчиво намаляване на енергийната бедност в страната. Анализите на Световната банка и на Европейската комисия от края на април 2013 г., показва че ефектът от увеличението на цените върху социално най-слабите е огромен. Но намаляването на цените не бива да става за сметка на ограничената прозрачност при тяхното формиране. За да се намалят цените за битовите потребители съществуват три възможни решения: а) да се намалят щедрите субсидии към определени производители, преносители или доставчици, б) да се намалят техните печалби или в) да се увеличат цените за други потребители (напр. стопански потребители). Това, обаче трябва да стане открито, като регулаторът осигури прозрачност на целия процес с ясно заявени последствия за отделните потребители, производители и доставчици. Предлаганите в момента решения са на принципа всичко да се събира в една каса и от там да се разпределя по неясни критерии. Горчивият дългогодишен опит досега сочи, че подобни практики, обикновено в следствие се плащат "с лихвите" от потребителите.